

Till försvar för New Public Management

Jag har tagit mig an uppgiften att skriva en ledare i Ekonomisk Debatt mitt under röt månaden. I skrivande stund lever röt månaden faktiskt upp till sitt namn – det är tidigt i augusti, varmt och fuktigt. Avsikten med denna inledning är inte att signalera en kvalitetsambition, utan att bygga upp för att höja rösten en aning och undersöka om det provocerar någon.

Ämnet för dagen är New Public Management som jag stöter på då och då både i min egen (för närvarande lågintensiva) forskning och i min roll som rektor för Ekonomihögskolan i Lund. Jag kommer att beröra akademiskt ledarskap och därmed knyta an till Niklas Bengtssons nyanserade ledare om akademisk frihet i förra numret (Bengtsson 2015).

New Public Management (NPM) är ett tämligen luddigt begrepp kring organisation och styrning av offentliga organisationer och offentligfinansierade verksamheter. Begreppet är på det hela taget mer populärt i företagsekonomisk och statsvetenskaplig diskussion och har uppenbart ett signalvärde gentemot ekonomism och ekonomer, vars hegemoni anses manifesterad genom utbredningen av NPM. Kärnan i innebörden av NPM är att styrning ska baseras på mätbar prestation, att ansvar ska decentraliseras och att konkurrens ska uppmuntras; det finns också en klangbotten där NPM associeras med ambitionen att begränsa offentliga utgifter. I praktiken innebär detta att ett antal utvecklingstrender i anslutning till den offentliga sektorn kan kopplas till NPM:

- ökad konkurrensutsättning av offentlig verksamhet, såsom äldreomsorg, skola och vård;
- stärkt styrning baserad på detaljerade verksamhetsmätt, såsom ingående tidsanvändningsstudier i t ex Försäkringskassan;
- en rörelse från kollegialt till professionaliserat ledarskap i offentlig förvaltning, inklusive universitet och högskolor.

Om man botaniserar i den offentliga diskussionen kring dessa frågor – med eller utan användning av begreppet NPM – så är det lätt att hitta angrepp och svårt att hitta något skrivet till dess försvar. Min kollega vid Ekonomihögskolan Louise Bringselius stod upp för en nyansering av diskussionen på DN Debatt den 20 juni i år. Om man tillåter sig att grovt sammanfatta denna diskussion kan man säga att huvudangreppspunkten är att styrning enligt NPM undergräver professioners normer och integritet; sålunda hävdas att mätning av polisiära resultat undergräver polisens motivation, konkurrens tränger undan viktiga kvalitéer och att all ”top-down”-styrning

vid universitet och högskolor är på verksamhetens bekostnad.

Det är sant att intensiv mätning leder till fokus på det som mäts och det finns en risk att annat försummas; detta är välkänt i kontraktsteori och ekonomistyrning och den pretentiöst lagde kan dra fullt rimliga analogier till Werner Heisenbergs osäkerhetsprincip. Men trots det så blir jag alltid en smula upprörd – lite otypiskt upprörd för min del – när jag tar del av de flesta debattinlägg kring detta. Det finns en nostalgisk grundton som antyder att en monolitisk offentlig sektor skulle hantera sina uppgifter bättre i både stort och smått, att offentlig förvaltning skulle fungera bättre om ambitionerna att styra den skalades tillbaka och att professionell autonomi närmast automatiskt skulle garantera detta.

Det är dock kanske mest intressant att göra en markering nära hemmaplan, när det gäller ledning och styrning av akademisk verksamhet. Jag har i en tidigare ledare här (Andersson 2013) uttryckt mig tämligen nyanserat kring det delikata växelspelet mellan tradition och förnyelse. Jag är också övertygad om att det starka engagemang som akademiska lärare och forskare känner för utbildning och forskning, ofta med sin bas i just egen forskning, är avgörande för universitetet som en avgörande positiv drivkraft i samhället.

Jag blir dock närmast provocerad när jag läser slappa referenser till att all styrning är ett uttryck för omotiverad trendkänslighet eller maktambitioner uppifrån. Tanken på full frihet i klassrummet i kombination med frihet att bedriva sin egen forskning med så liten inblandning från finansärer och akademiska ledningar som möjligt är orimlig. I själva verket står universitetet – åtminstone när det gäller samhällsvetenskap och ekonomi – inför en hård och tilltagande konkurrens från flera håll. Idémässigt så har den akademiska forskningen allt svårare att slå igenom i det offentliga samtalet – i såväl gamla som nya medier – och även i t ex statliga utredningar. Klyftan mellan dessa arenor och den inomvetenskapliga forskningen är växande och jag har svårt att se större frihet för den enskilde forskaren som ett recept här. Det är emellertid i undervisningen jag tror vi kan vänta oss det starkaste trycket framöver – konkurrensen om bra studenter kommer både från etablerade lärosäten internationellt och från alternativa former för undervisning och examination. Jag tror inte att internetbaserad utbildning kommer att bli en svallvåg som sköljer bort allt i sin väg men det är ingen tvekan om att alternativen till en vanlig akademisk utbildning blir fler och mer attraktiva för en begåvad student.

Min slutsats av detta är att det faktiskt vilar ett ansvar på oss alla som är verksamma i akademien, men särskilt på oss som arbetar i ledningsfunktioner, att lyfta blicken bortom de omedelbara belöningsystemen – må de utgöras av en ytterligare skärskådning av antalet citeringar eller att ha klarat av årets beting i klassrummet. För att värna vår roll som både motor i samhällsutvecklingen och kritisk röst behöver vi faktiskt bli mer lyhörda för de krafter som kommer från de marknader vi möter och från samhällsutvecklingen i stort. Med ett modeuttryck är det bra om vi tvingas att röra oss lite

grann utanför vår komfortzon och inte bara tänka nya tankar utan också möta våra intressenter via nya kanaler, med nya hjälpmedel och med nya tonfall. Och för att gå i den riktningen är ett visst utövande av New Public Management i vår bransch nödvändigt!

Fredrik Andersson

REFERENSER

Andersson, F (2013), "Akademiskt ansvar i en föränderlig värld", Ekonomisk Debatt, årg 41, nr 3, s 3-4.

Bengtsson, N (2015), "Forskningsfrihetens pris", Ekonomisk Debatt, årg 43, nr 5, s XX-XX.